

Referentielijst & nuttige links

A. Geschreven literatuur

1. Algemeen

Agirdag, O. (2020). *Onderwijs in een gekleurde samenleving*. Uitgeverij Epo.

Blom, E., & Blumenthal, M. (2019). *Wanneer verloopt de verwerving van Nederlands als tweede taal té traag?* VHZ-online. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://vhz-online.nl/wanneer-verloopt-de-verwerving-van-nederlands-als-tweede-taal-te-traag>

Boendermaker, C., & Helsloot, K. (2017). De thuistaal in de klas. *Jeugd in School en Wereld*. 102(2), 18-21.

Cadierno, T., & Eskildsen, S-W. (2018). The younger the better? Usage-based Perspectives on Second Language Education. *European Journal of Applied Linguistics*, 6(1), 171–182.

Decreet houdende de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten. (2019, 3 mei). Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Regering. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1031846&datum=2019-05-03&geannoteerd=false&print=false>

d'Haes, K., & Roest, A. (2021). *Kinderen die meertalig opgroeien: Handboek voor professionals: hoe adviseer je (toekomstige) ouders van die meertalig opgroeien?* [Handboek]. Kernteam 'Uitvoeringsplan Taal, Opvoeden en Onderwijs, 9 maanden tot 12 jaar'.

Frijns, C. (2019). *De vliegtuigklas*. Kalmthout: Pelckmans Pro.

Gielen, S., & Işçi, A. (2020). *Meertaligheid: een troef! Inspirerend werken met meertalige kinderen op school en in de buitenschoolse opvang*. Uitgeverij Pelckmans.

Jaspaert, K., & Frijns, C. (2017). *Taal leren: Van kleuters tot volwassenen*. Uitgeverij Lannoo.

Kuiper, I. (2010). Basisprincipes van een hedendaagse taaldidactiek. In: K. Van den Branden (Red.). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Acco. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://adoc.pub/basisprincipes-van-een-hedendaagse-taaldidactiek.html>

Lambrighs, H. & Ryckmans, A. (2022). *De betrokkenheidsboom: Van ouderbetrokkenheid naar ouder-schoolpartnerschap*. Uitgeverij Politeia.

Lavrijsen, J. (2022). Snel van start: vroege predictoren van cognitieve begaafdheid bij kleuters. EOS Wetenschap. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://opgroeienblog.wordpress.com/2022/07/28/snel-van-start-vroege-predictoren-van-cognitieve-begaafdheid-bij-kleuters/>

Leufkens, S., Smit, J., & Mol, M. (2018). Taalverschillen in de klas: Hoe besteed je als leraar aan ? *Tijdschrift Taal*, 9(13),18-21.

Little, D., Leung, C., & Van Avermaet, P. (Eds.). (2014). *Managing diversity in education: languages, policies, pedagogies*. Multilingual matters.

Morreel, E., Nys, K., & Van Leeuwen, K. (2016). *Ouders en jeugdwerk. Ervaringen en verwachtingen van ouders over deelname en betrokkenheid bij jeugdwerk*. Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, afdeling Jeugd; Brussel. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/ouders-en-jeugdwerk-ervaringen-en-verwachtingen-van-ouders-over-deelname-en-betrokkenheid-bij-jeugdwerk>

Norton, B. (2013). *Identity and Language Learning: Extending the Conversation*. Multilingual matters.

Orioni, M. (2020). *Het meertalige kind*. Uitgeverij SWP.

Roose, I., & Pulinx, R. (2014). *Kleine kinderen, grote kansen: Hoe kleuterleraren leren omgaan met armoede en ongelijkheid. Leraren beter voorbereiden in het omgaan met kansarmoede bij jonge kinderen (3-6j)*. (P. Van Avermaet, promotor). Koning Boudewijnstichting. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://www.researchgate.net/publication/323125470_Kleine_kinderen_grote_kansen_Hoe_kleuterleraren_leren_omgaan_met_armoede_en_ongelijkheid

Rosenberg, M.- B. (2011). *Nonviolent Communication: A language of life*. PuddleDancer Press.

- Rots, I., & Frijns, C. (2020, 24 oktober). *KIP OF EI? Naar sterk taalonderwijs op de basisschool*. Leerkracht 9, Basis 9, ACV. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://www.hetacv.be/docs/default-source/acv-csc-docsitemap/6000-centrales/6770-christelijk-onderwijzersverbond-cov/6850-basis/basis-2020/basis-9/leerkracht-9.pdf?sfvrsn=500f1332_2
- Severijns, G. (2021). *In je blootje voor de klas: Kwetsbaarheid tonen en verbinding zoeken als leraar: de methode voor een veilig klasklimaat*. Uitgeverij LannooCampus.
- Schiepers, M., Versteden, P., Loman, J., Callebaut, I., Froyen, B., Hebbrecht, J., Imberechts, H., Moonen, E., Ringoet, E., Schutjes, E., Timmermans, S., Truys, C., 'T Sas, J., Van Bergen, T., Vanherf, A., van Houtven, T., Vansteelandt, I., (2020). *Volop Taal: Didactiek Nederlands voor de lagere school*. OWL Press van Borgerhoff & Lamberigts.
- Schiepers, M., Versteden, P., Moonen E., & van Bergen, T. (2021). *De zevenmijlslaarzen van taalkrachtig onderwijs*. *Tijdschrift taal*, 12(19), 16-19.
- Schiepers, M., Bollaert T., Willems K., Verhelst L., Versteden P., Delarue S., Rijckaert H., Axters B., Ghesquière L., Van Nieuwenhove, M. (2022), *Voluit Taal . Didactiek Nederlands voor de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs*. OWL Press van Borgerhoff & Lamberigts
- Steunpunt Onderwijs (Red.). (2012). *Werkboek 1: Taal is van iedereen: 16 boeiende praktijken om taal can iedereen te maken*. Provinciebestuur Limburg.
- Steunpunt Onderwijs (Red.). (2013). *Werkboek 2: Taal is van iedereen: Handvatten voor lokale besturen en hun partners*. Provinciebestuur Limburg.
- Struyve, C., Frijns, C., Vanblaere, B., Delrue, K., & De Fraine, B. (2019). *Beleidsaanbevelingen masters basisonderwijs*. Steunpunt Onderwijsonderzoek. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=12037>
- Stuurgroep Plan Geletterdheid. *Strategisch Plan Geletterdheid. 2017-2024* Onderwijs Vlaanderen van de Vlaamse regering.
- Van Avermaet, P. (2018). *Kernprincipes in het EDINA-project*. (Online masterclass). Edina-project. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://edinaplatform.eu/dingen-die-je-moet-weten-over-de-edina-concepten/kernconcepten> *In deze video legt professor Piet Van Avermaet uit welke concepten aan de basis liggen van deze EDINA-tool. Door deze online masterclass te bekijken, ontdek je de basisprincipes van het werken in een meertalige context. Deze principes worden in de EDINA-tool vertaald naar de praktijk.*
- Van Den Branden, K. (2010). *Taalbeleid in het kwadraat: Krijtlijnen voor een taalstimulerend jeugdbeleid op gemeentelijk niveau*. In *Lerende Gemeente. Gids voor flankerend onderwijsbeleid* (pp. 1–29). VVSG; Antwerpen.
- Van den Branden, K. (2010). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Acco.
- Van den Branden, K., & Vanbuel, M. (2023). *Taal op school*. Pelckmans.
- Van der Pluijm, M. (2022). *Thuis in taal: Samenwerken met alle ouder aan de taalontwikkeling van hun jonge kinderen*. Uitgeverij Tutti. <https://aanpakthuisintaal.nl/>
- Van Dijk, C. (2016). *Taalpromotie vzw 'de Rand': Dvd Alaboemsasa?! Speelse taalstimulering in de vrije tijd* [DVD]. Vzw De Rand. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.derand.be/nl/taalpromotie/aanbod/alaboemsasa>
- Van Eerde, D., Hacquebord, H., Hajer, M., Pulles, M., & Raymaekers C. (2006). *Kijkwijzer voor taalgericht vakonderwijs*. Stichting Leerplanontwikkeling. https://cdn.instantmagazine.com/upload/2227/13_tvo_kijkwijzer_zelfreflec.b578242128bd.pdf
- van Marle, J. (2021). *Bestaat er inderdaad geen taalverloedering? Hoe taalkundigen en taalgebruikers langs elkaar heen praten*. *Onze Taal*, 10, 4-10. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://onzetaal.nl/uploads/editor/Van_Marle.pdf
- Verhelst, M. (2002). *De relatie tussen mondeling taalaanbod en woordenschatverwerving van het Nederlands als tweede taal door 2,5-jarige allochtone kleuters in Brussel* [Proefschrift]. Katholieke Universiteit Leuven.

2. Brede School

Blaton, L. (2015). *Ouders aan boord van de Brede School: Brede School Ahoy!* Steunpunt Diversiteit en Leren. http://www.bredeschool.org/sites/all/files/161208_Kijkwijzer20_acla_sger_N%20layout.pdf

Broeckmans, J., Huber, M., Vanhoef, L., & Veijfeijken, J. (z.d.). *Project iOuder als koffer: functioneel geheel 6: De leraar als partner van de ouders of verzorgers* [Methodiekenboek]. Universiteit Hasselt. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.uhasselt.be/Documents/NOvELLE/projecten/Handleiding%20iOuder%20deel%201.pdf>

Joos, A., & Ernalsteen, V. (2010). *Wat is een Brede School? Een referentiekader*. Steunpunt Diversiteit en Leren. http://www.bredeschool.org/sites/default/files/2010_Wat%20is%20een%20Brede%20School_deel%201.pdf

Onderwijscentrum Brussel. (?2008?). *Kijkwijzer 2.0: Kijkwijzer voor collegiale visitatie* [Werkdocument]. http://www.bredeschool.org/sites/all/files/161208_Kijkwijzer20_acla_sger_N%20layout.pdf

Smits, M., van den Bosch, C., & Reijerse, A. (2009). *Op weg naar: Eén pedagogische visie in de brede school: Een procesbeschrijving van een pedagogische dialoog in Brede School Oud Zuid in Tilburg* [Handboek]. Bred School Oud Zuid.

Steunpunt Gelijke Onderwijskansen. (z.d.). *De lat hoog... voor iedereen! Referentiekader voor een Brede School* [PowerPoint Presentatie]. http://www.bredeschool.org/sites/default/files/lat_hoog_brede_school_referentiekader.pdf

3. Instrument voor zelfevaluatie

Huis van het Kind. (z.d.). *De Samenwerkingskoffer* [Inhoudelijke brochure]. Campus O³ Genk-Centrum. <https://www.campuso3.be/samenwerkingskoffer>

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). *The power of feedback*. *Review of educational research*, 77(1), 81-112.

T'Sas, J. (2013). *Sprekend leren. Een nieuwe didactiek voor gespreksvaardigheden tijdens groepswerk. Praktijkboek voor het lager onderwijs en de eerste graad secundair*. Die Keure.

Sterckx, M. & P. Verstedden (2016). *Eerste hulp bij Anderstalige Nieuwkomers, brochure voor het basisonderwijs*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

Verhallen, M., & Walst, R. (2001). *Taalontwikkeling op school: handboek voor interactief taalonderwijs*. Uitgeverij Coutinho.

4. KANs

Agentschap Integratie & inburgering. (2017). *Communicatietools in dienstverlening aan anderstaligen : Communicatiewaaijer*. Integratie-inburgering.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/2021-04/communicatiewaaijer_20210310.pdf

Agentschap Integratie & inburgering. (2017). *Communicatietools in dienstverlening aan anderstaligen : Beslismodel*. Integratie-inburgering.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/2021-04/20190510_AgII_beslismodel.pdf

Agentschap Integratie & inburgering. (2017). *Communiceren met anderstaligen : 10 tips (voor schriftelijke communicatie)* [Poster]. Integratie-inburgering.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/taal/duidelijke-taal>

Appels, L., Gijsen, M., De Maeyer, S. & Van Petegem, P., (2022). *TIMMS 2019: Vlaamse leerling- en schooltypes met hun TIMSS trend doorheen de tijd* (Rapport). Universiteit Antwerpen. https://medialibrary.uantwerpen.be/files/99367/5804e328-0b02-47eb-90cc-8eb03b82583a.pdf?_ga=2.44551456.564216624.1691565711-

[1887269547.1687694554&_gl=1*1nad0ft*_ga*MTg4NzI2OTU0Ny4xNjg3Njk0NTU0*_ga_WVC36ZPB1Y*MTY5MTU4MDEwMS4xNi4xLjE2OTE1ODAxMjcuMzQuMC4w](https://www.vbjk.be/storage/files/bde05e46-9b74-4ae5-beb9-5d7499f9801f/publicatie-reflectiewaaier-omgaan-met-meertaligheid-in-de-kinderopvang.pdf)

Hulpia, H. & Peleman, B. (2022). *Reflectiewaaier Omgaan met meertaligheid in de kinderopvang (0-3 jaar). Tool voor ondersteuners*. VBJK. Gent. <https://vbjk.be/storage/files/bde05e46-9b74-4ae5-beb9-5d7499f9801f/publicatie-reflectiewaaier-omgaan-met-meertaligheid-in-de-kinderopvang.pdf>.
<https://vbjk.be/nl/mini-site/reflectiewaaier-meertaligheid> : reflectiewaaier meertaligheid in de kinderopvang

Imberechts, H. (2021). Nieuwkomers in de klas: in het lager onderwijs: wat nu? *Tijdschrift Fris Onderwijs Nederlands (Fons)*, 6(2), 38-39.
https://frisonderwijsnederlands.files.wordpress.com/2021/02/fons_6_2_imberechts.pdf

Imberechts, H. (z.d.). *Anderstalige nieuwkomers leren Nederlands in alle lessen*. PXL EDUCATION. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://anna.pxl.be/>

Katholiek Onderwijs. (z.d.). *Zill met An: Voor leraren met nieuwkomers in de reguliere groep*. pro.katholiekonderwijs.vlaanderen.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023.
<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/download/content/afd2207f-ffa3-4c52-a053-19d154bc3e32/attachments/ZILL%20met%20AN.pdf>

Lenaerts, L. & Wauthier, Y. (2014). *Geen pANiek: Snel op weg met anderstalige nieuwkomers*. Garant Uitgevers. Link naar film: <https://www.youtube.com/watch?v=IWjfx0REDk>

Lenaerts, L. (2022). *RoutepLAN voor anderstalige nieuwkomers op school*. Hivset Vormingscentrum. https://www.hivset.be/wp-content/uploads/2022/10/Routeplanner_A4.pdf

Loman, J. (2014). *Woordenlijsten in de basisschool: Een hulpmiddel bij goed woordenschatonderwijs?* Centrum voor Taal en Onderwijs. Geraadpleegd op 8 augustus 2023.
http://www.cteno.be/assets/downloads/cteno/nieuwsbrief/20/nieuwsbrief_20_woordenschatonderwijs.pdf

Odisee (z.d.). *Stem op Taal*. stem-op-taal.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://stem-op-taal.be/materialen>

Onderwijscentrum Brussel. (z.d.). *Groeiboek anderstalige nieuwkomers: Zorg dragen voor anderstalige nieuwkomers in het basisonderwijs*. onderwijscentrumbrussel.be. Geraadpleegd op 8 augustus 2023.
https://www.onderwijscentrumbrussel.be/sites/onderwijscentrumbrussel/files/2022-06/160525_%20Handleiding_Onderwijscentrum_A4-LR.pdf

Pedagogische Begeleidingsdienst GO!. (2018). *Anderstalige nieuwkomers in het basisonderwijs: Geen 'apart' verhaal* (Pedagogisch cahier). Politeia uitgeverij. <https://politeia.be/nl/publicaties/155281-anderstalige+nieuwkomers+in+het+basisonderwijs+geen+apart+verhaal>

Pro-M. (2023). *Opleidingsmateriaal Pro-M*. Educatie, cultuur en samenleving. <http://pro-mproject.be/opleidingsmateriaal/>

Van den Branden, K. (2022, 18 februari). *Welke sleutelcompetenties kunnen het best in welke vakken worden geïntegreerd?* [Blog]. <https://duurzaamonderwijs.com/2022/02/18/welke-sleutelcompetenties-kunnen-het-best-in-welke-vakken-worden-geintegreerd/>

van der Hoff, M., Odekerken, M., de Wildt, R., & Sondeijker, F. (?). *Duurzame aanpak van kinderarmoede: Verkennend onderzoek voor de gemeente Arnhem* [Onderzoeksrapport]. VerweyJonker Instituut.

Van Norden, S. (2022, 29 & 30 maart). *Taalgerichte Natuur & Technieklussen voor iedereen* [PowerPointpresentatie]. LOWAN conferentie, Utrecht. https://www.lowan.nl/po/presentaties/inclusief-taalgericht-natuur-en-techniekonderwijs/?page_num=11

Vlaamse Gemeenschapscommissie. (2009). *Het verhaal van taal: Uitdagend Nederlands in een meertalige omgeving*. eigen uitgave VBJK. <https://vbjk.be/nl/publicaties/het-verhaal-van-taal>

Wils, M. (2022, 20 april). *Heldere instructie en de rol van de moedertaal in het vreemdetalenonderwijs*. Expertisecentrum voor effectief leren@Thomas More. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://excel.thomasmore.be/2022/04/heldere-instructie-en-de-rol-van-de-moedertaal-in-het->

[vreemdetalenonderwijs/](#)

5. Opvoedingsondersteuning

Bogers, E. *Al pratend wijs*. Uitgeverij Pica. <https://www.uitgeverijpica.nl/titels/al-pratend-wijs-pica>

CED-Group (z.d.). Ouder-Kind activiteiten voor in de groep en thuis [Handleiding].

Gastbloggeropkleutergewijs. (2022, 8 maart). *Content and Language Integrated Learning in de kleuterklas: make the impossible possible!* [Blog]. Kleutergewijs.be
<https://kleutergewijs.wordpress.com/2022/03/08/content-and-language-integrated-learning-in-de-kleuterklas-make-the-impossible-possible/>

Kouwen, M. (z.d.). Verdieping: Een thuis vol taal. Universiteit Utrecht.
<https://www.uu.nl/organisatie/verdieping/een-thuis-vol-taal>

Mostaert, C., & Leysen, H. (2022). *Taaldiagnostiek bij meertalige kinderen (4-6 jaar) : Protocol voor logopedisten*. Thomas More. Geraadpleegd op 8 augustus 2023.
https://taalbrug.be/sites/taalbrug.be/files/lessons/handouts/protocol_taaldiagnostiek_bij_meertalige_kinderen_0.pdf

Planting Languages (z.d.). Meer dan één taal in het gezin ? Een stappenplan voor meertalig opvoeden [Handleiding].

6. Ouderbetrokkenheid met focus op meertaligheid

Aesaert, K., Van Keer, H. & Denies, K. (2023). *Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen: Resultaten van PIRLS 2021 in internationaal vergelijkend perspectief* (Rapport 2023). Onderwijs Vlaanderen.

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H., (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Radboud Universiteit.

Bellens, K. & De Fraine, B. (2012). *Wat werkt?: Kenmerken van effectief basisonderwijs*. Uitgeverij Acco.

Blom, E. (2019). *Wat iedereen moet weten over de taalontwikkeling van kinderen in een diverse samenleving* [Oratietekst]. Universiteit Utrecht.

Boeraeve, A. (2011). *Naar een krachtige samenwerking tussen ouders en school: een werkkader* [Visietekst]. Kruispunt Migratie-integratie. https://www.onderwijsnetwerkantwerpen.be/sites/default/files/2018-02/7_dimensies_ouderbetrokkenheid_Werkkader.pdf

Boeraeve, A. (2012). Werk maken van ouderbetrokkenheid: Naar een duurzame aanpak op zeven dimensies. *Caleidoscoop*, 24(5), 32-38. <https://docplayer.nl/15053822-Werk-maken-van-ouderbetrokkenheid.html>

Bos, T., Alaerts, L., & Das, K. (2017). *Inspiratiekalender taalbeleid: Voor leerkrachten, zorgcoördinatoren en directies uit het gewoon en buitengewoon kleuter- en lager onderwijs*. Politeia uitgeverij.

Bultynck, K., Sierens, S., Van Avermaet, P., Verhelst, M., & Slembrouck, S. (2008). *Vooronderzoek m.b.t. de plaats van de thuishalen van de allochtone kinderen binnen onderwijs en opvang in vier scholen van het project 'Thuis taal in onderwijs'*. (Eindrapport 2008). Centrum voor Taal en Onderwijs.

Burny, E., Dewulf, L., Hemmerechts, K., & Goossens M. (2015). *PIEO onder de loep: Longitudinaal onderzoek naar het effect van onderwijsinnovatie op de leerresultaten, leerwinst en het welbevinden van leerlingen in sociaal-etnisch gesegregerde basisscholen* (Rapport). UAntwerpen, UGent, VUB. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6244>

Clycq, N. (2019). *Diversiteit in het Onderwijs: Voorbij enkele mythes*. [PowerPointpresentatie]. EduBRon. Geraadpleegd op 8 augustus 2023.
<https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container1248/files/Diversiteit%20en%20Onderwijs%20%20N%20Clycq.pdf>

Commissie Beter Onderwijs. (2021). *Naar de kern: De kinderen en hun leerkracht*. Departement Onderwijs en Vorming.

- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of Educational Research* 49(2), 222-251.
- Cummins, J. (1981). The role of primary language development in promoting educational success for language minority students. In California State Department of Education (Ed.), *Schooling and language minority students: A theoretical framework*. (3-49). National Dissemination and Assessment Center.
- Cummins, J. (2018). Urban multilingualism and educational achievement: Identifying and implementing evidence-based strategies for school improvement. In P. Van Avermaet, S. Slembrouck, K. Van Gorp, S. Sierens, & K. Maryns (Red.). *The Multilingual Edge of Education* (67-90). Palgrave Macmillan.
- De kloof een beetje dichteren. (2020). *Groepsreflectie: Handleiding voor de begeleidende docent*. KdG, HuB, AHS. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <http://dekloofeenbeetjedichten.be/sites/dekloof.dev/files/140127%20Handleiding%20docent%20groepsreflectie%20De%20Kloof%20een%20beetje%20dichten.pdf>
- Dekeyser, G., & Germeijs, V. (2019). Verwelkom en stimuleer als school de meertaligheid van je leerlingen! interview met Orhan Agirdag, onderwijsexpert aan de KULeuven. *Caleidoscoop*, 31(1), 20-27. <http://caleidoscoop.mijnclb.be/index.php?ID=41620>
- De Keyser, S. (2021). Betrokkenheid van anderstalige ouders bij het onderwijs van hun kind: Analyse van een lopend project in vijf Antwerpse basisscholen over ouderbetrokkenheid [Masterproef]. KULeuven.
- De Mets, J., Peleman, B., Seghers, M., Vervaet, V. & Van Laere, K. (2018). *Warm, welkom en wederkerig. Naar een goede ouder-schoolsamenwerking. Inspiratieboek voor kleuteronderwijs*. (Rapport 2018). VBJK / SDL / UGent.
- De Vries, P. (2017). *Ouderbetrokkenheid 3.0. Een manier van kijken én vier basisvormen om effectief samen te werken met ouders*. Onderwijsontwikkeling en advies. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://nijegaast.nl/itfinster/wp-content/uploads/Ouderbetrokkenheid3.0_ebook-2017.pdf
- De Vries, P. (2018). *Maak het ouders niet naar de zin! Ouderbetrokkenheid 3.0. Ouderbetrokkenheid is meer dan ouders informeren*. Uitgeverij Pelckmans.
- De Wilde, B. (2017). Ouderbetrokkenheid is meer dan een oudercontact. *Klasse*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://klasse.be/78264/ouderbetrokkenheid-is-meer-dan-oudercontact/>
- Diversiteit In Actie. (z.d.) *In partnerschap met ouders*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://diversiteitinactie.be/themas/kinderarmoede-ko/aan-de-slag-op-school/samen-met-ouders>
- Diversiteit In Actie. (z.d.) *Bronnenkaart: 7 dimensies van ouderbetrokkenheid*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://diversiteitinactie.be/sites/default/files/bronnenkaart%207%20dimensies%20van%20ouderBH_1.pdf
- Duarte, J., & van der Meij, M. (2019). Meer meertaligheid in het basisonderwijs: Ja maar, hoe? Nieuwe inzichten door meertaligheidsprojecten. *MeerTaal*, 6(2), 14-17.
- Exelmans, P., Gielen, K., Claesen J., & Bos T. (z.d.). *Handleiding Toolbox: Voor leerkrachten, zorgcoördinatoren en directies uit het gewoon en buitengewoon kleuter- en lager onderwijs*. Politeia uitgeverij.
- García, O., & Li Wei. (2013). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. Palgrave MacMillan. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.lezenmetbegrip.ucll.be/hoe-betrekken-we-het-hele-team>
- GO!ouders, KOogo & Vcoc. (2018). *Hoe nemen we alle ouders mee?: Een brochure voor ouderwerkingen, ouderraden en schoolteams* [Brochure]. <https://www.vcov.be/aanbod/brochures/basis-onderwijs/brochure-moeilijk-bereikbare-ouders-bao>
- Kennes, A., & Vandeputte, S. (2020, 6 mei). *Hoe kom jij de virtuele les of vergadering binnen? 15 manieren voor een online check-in met leerlingen of collega's*. Schoolmakers. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.schoolmakers.be/blog/hoe-kom-jij-de-virtuele-les-of-vergadering-binnen-15-manieren-voor-een-online-check-in-met-leerlingen-of-collegas/>.
- Leufkens, S., Smit, J., & Mol, M. (2018). Taalverschillen in de klas: Hoe besteed je als leraar aan ? *Tijdschrift Taal*, 9(13),18-21.
- LPTN (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten : Keuzes rond nieuwkomers op de basisschool*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://www.taallectoren.nl/images/pdf/2017HandreikingNieuwkomersLPTNdef.pdf>

- Mertens, C., Ysenbaert, J., Vanderlinde, R., & Van Avermaet, P. (2015). Evaluatie van de engagementsverklaring: Bevraging van relevante stakeholders. *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid*, 3, 15–27. Universiteit Gent. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://biblio.ugent.be/publication/5889145>
- Morreel, E., Van Avermaet, P. & Vanderlinde, R. (2012). *Ouderbetrokkenheid in ontwikkelingsperspectief: Vooronderzoek rond ouderbetrokkenheid in het Nederlandstalig Secundair Onderwijs in Brussel*. (Eindrapport). Steunpunt Diversiteit & Leren. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://adoc.pub/queue/ouderbetrokkenheid-in-ontwikkelingsperspectief.html>
- Onderwijsinspectie. (2019). *Kwaliteitsvolle kleuterparticipatie: Een onderzoek en een bron van inspiratie* (Rapport). Departement Onderwijs. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/kwaliteitsvolle-kleuterparticipatie-eeen-onderzoek-en-eeen-bron-van-inspiratie>
- Peters, L. (2022). *Talen die de school in komen: De praktijk op een multiverse basisschool*. Lannoo uitgeverij.
- Reyniers, J. (2021). *Hoe doet mijn kleuter het? Kleuterrapportage door de ogen van ouders* [Masterproef 1]. Universiteit Gent.
- Samaey, S. & Vettenburg, N. (2007). *Ontwikkeling van een instrument “betrokkenheid van ouders bij het onderwijs”: eindrapport & bijlage* (Eindrapport). Universiteit Gent. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://biblio.ugent.be/publication/5914195>
- Senema, S. (2020). *De kwaliteit van ouderbetrokkenheid op de Maranathaschool: Een onderzoek naar het gedrag van leraren en de waardering van ouders* (masterthesis Penta Nova Zwolle). Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://peterdevries.nu/wp-content/uploads/2020/09/Sennema_180150_MEL-4-MAT-Sieds-Elze-Sennema.pdf
- Sierens, S. & Van Avermaet, P. (2014). Taaldiversiteit in het onderwijs: van meertalig onderwijs naar functioneel veeltalig leren. In D. Little, C. Leung, & P. Van Avermaet (Red.), *Managing diversity in education: Languages, policies, pedagogies* (201–224). Multilingual Matters.
- SLO (2018). *Meertaligheid in primair en voortgezet onderwijs*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <http://downloads.slo.nl/Repository/meertaligheid-in-primair-en-voortgezet-onderwijs.pdf>
- SLO (2019). *Lesactiviteiten meertaligheid*. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <http://downloads.slo.nl/Repository/lesactiviteiten-meertaligheid-primair-onderwijs.pdf>
- Unsworth, S. & Kootstra, G.J. (2018). *Meertaligheid in beeld. Drie informatieve animatieclips over meertaligheid voor basisschoolleerlingen*. Radboud Universiteit. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <http://ikkiseiland.com/2019/05/26/radboud-universiteit-2in1-project-meer-weten-over-meertaligheid-in-het-onderwijs/>
- Unsworth, S. & Kootstra, G.J. (2019). Meertaligheid in beeld: Animatieclips en verwerkingsactiviteiten over meertaligheid voor basisschoolleerlingen. *Tijdschrift voor Taal*, 10(15), 4-9. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/05/ttaal201901_p4-p9_kootstra-unsworth_meertaligheid_1.pdf
- Van 12 tot 18. (2022, 14 februari). *Meertaligheid in de klas wakkert het vuur in leerlingen aan: Gebruik van thuistaal motiveert om te leren*. van12tot18.nl. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://van12tot18.nl/artikelen/meertaligheid-in-de-klas-wakkert-het-vuur-in-leerlingen-aan>
- Van Avermaet, P. (2015). Waarom zijn we bang voor meertaligheid? *Levende Talen Magazine*, 102(7), 6-11.
- Van Avermaet, P. (2018). Kernprincipes in het EDINA-project. Online masterclass, Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <http://edinaplatform.eu>
- Van Avermaet, P. Slembrouck, S., Van Gorp, K., Sierens, S., & Maryns K. (Reds.). (2018). *The multilingual edge of education*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-54856-6_8
- Van den Branden, K. (2015). *Onderwijs voor de 21ste eeuw*. Acco uitgeverij.
- Van den Branden, K. (2021, 11 januari). *Taalbeleid in Vlaamse basis- en secundaire scholen: Een interview met Marieke Vanbuel over haar doctoraatsonderzoek*. duurzaamonderwijs.com. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://duurzaamonderwijs.com/2021/01/>
- Van Der Pluijm, M. (2022). *Thuis in taal: samenwerken met alle ouders aan de taalontwikkeling van hun jonge kinderen*. Tutti uitgeverij.

Van Praag, L., Sierens, S., Agirdag, O., Lambert, P., Slembrouck, S., Van Avermaet, P., Van Braak, J., Van de Craen, P., Van Gorp, K., Van Houtte, M. (2016). *Haal meer uit meertaligheid: Omgaan met talige diversiteit in het basisonderwijs*. Acco uitgeverij.

Vandenbroeck, M., Van Avermaet, P., & Van der Mespel, S. (2020). *Warm, welkom en wederkerig: Naar een goede ouder-schoolsamenwerking*. AMIF-project VBJK. <https://vbjk.be/nl/nieuws/2021/11/warm-welkom-wederkerig>

VBJK e.a. (z.d.). *Betrokken scholen, betrokken ouders: 12 sleutels voor een goede ouder-school samenwerking* [Brochure]. <https://vbjk.be/storage/files/30824f01-3f4f-4143-969b-56febd1ef0bf/brochure-betrokken-scholen-betrokken-ouders-12-sleutels-voor-een-goede-ouder-school-samenwerking.pdf>

Teamreflectie: de brillen van ouderbetrokkenheid [Werkdocument]. Samen opvoeden. https://www.samenopvoeden.be/onderwijs/documenten/33_TR2a_de_brillen_van_ouderbetrokkenheid_SV.pdf

Wils, M. (2022, 20 april). *Heldere instructie en de rol van de moedertaal in het vreemdetalenonderwijs*. Expertisecentrum voor effectief leren@Thomas More. Geraadpleegd op 8 augustus 2023. <https://excel.thomasmore.be/2022/04/heldere-instructie-en-de-rol-van-de-moedertaal-in-het-vreemdetalenonderwijs/>

OKAN

Centrum voor Taal en Onderwijs. (2022). *Beginnende geletterdheid en alfabetisering bij anderstalige nieuwkomers* [Materialen]. <https://www.arts.kuleuven.be/cto/materialen/nieuwkomers/tools-en-tips/anderstaligenieuwkomers.be/geletterdheid-en-alfabetisering/Beginnende%20geletterdheid%20en%20alfabetisering%20bij%20anderstalige%20nieuwkomers.pdf>

B. Geraadpleegde websites en publicaties

1. Algemeen

<https://babadada.com/>

<https://bibliotheek.be/>

<https://brusselvoltaal.be/>

<https://www.diversiteitenleren.be/>

<https://diversiteitinactie.be/>

<https://www.ibby.org/>

<https://integratie-inburgering.be/nl>

<https://klascement.net/>

<https://www.klasse.be/33492/pictogrammen-voor-school-en-ouders/>

<https://www.mamalisa.com/>

<https://meertaligheid.be/>

<https://metrotaal.be/>

<https://moedint2.nl/home>

<https://www.onderwijscentrumbrussel.be/>

<https://www.onderwijscentrum.gent.be/>

<https://www.plantinglanguages.com/>

<https://prentenboekeninalletalen.nl/>

<https://www.pharos.nl/>

<https://sclera.be/nl/vzw/home>

<https://www.taaldoetmeer.nl/>

<https://www.vlaanderen.be/vlaanderen-helpt-oekraïne/tolken-en-meertalige-communicatie>

<https://www.vlaanderen.be/publicaties/welkom-in-vlaanderen-nederlands-pictogrammenwoordenboek>

2. Brede School

<http://bredeschool.org/>

3. Instrument voor zelfevaluatie

<https://www.campuso3.be/samenwerkingskoffer>

<https://www.campuso3.be/file/download/9918/F18AD7B60DB35115E342F27185B53F9F>

Differentiëren in het basisonderwijs. Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Geraadpleegd om 27 september 2023, van

<https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/differentieren-in-het-basisonderwijs/binnenklasdifferentiatie>.

Vives Taalsterk. Geraadpleegd op 27 september 2023, van <https://vivesweb.be/taalsterk/>.

Cajot, G., Mesotten, M., Taelman, H., & Verbruggen, J. (2013). Iedereen taalklaar: Visietekst Taalklare visie.

Geraadpleegd op 27 september 2023, van <https://associatie.kuleuven.be/schoolofeducation/bijlagen/taalklare-visie.pdf>.

4. KANs

<https://www.foyer.be/> (ouders en meertaligheid)

<https://meertaligheid.be/> (achtergrond info)

<https://www.arts.kuleuven.be/cto/materialen/nieuwkomers> (alle doelgroepen)

<https://www.lowan.nl/> (nieuwkomers en EX OKAN jongeren)

<https://www.pharos.nl/> (psycho sociale educatie)

5. Opvoedingondersteuning

<https://borisbinti.eu/>

<https://kindentaal.be/>

https://www.youtube.com/watch?v=1_5wq2oyf80 Moet ik Nederlands spreken met mijn kind

<https://www.opgroeien.be/>

<http://www.taalbeginthuis.nl/>

6. Ouderbetrokkenheid

<https://www.brusselvoltaal.be/>

<https://duurzaamonderwijs.com/2017/09/18/ouderbetrokkenheid-en-schoolsucces-geen-zwart-witverhaal/>

<https://gelijkekansenindeklas.nl/hoofdstuk/ouderbetrokkenheid/>

<https://www.cps.nl/publicaties/1983/ouderbetrokkenheid/49728/handboek-ouderbetrokkenheid-3-0>

<https://lowan.nl>

https://saamolimborg.be/wp-content/uploads/2019/10/ikhebmijskindvleugelsgegeven_obos.pdf

Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Radboud Universiteit.

<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/PROO+Leraren+en+ouderbetrokkenheid+Joep+Bakker+ea.pdf>

van Buuren, K. (2022). *Lees voor in de taal van je hart*. <https://www.rijnbrink.nl/actueel/nieuws/blog-het-talent-van-meertaligheid/>

<https://www.leeslezerleestmeertaligheid.cubiss.nl/lees-lezer-leest-meertaligheid/voorleesfilmpjes-in-de-thuistaal>

Verhagen, J. (2022). *Het gebruik van de moedertaal op school helpt kinderen in hun ontwikkeling*.

<https://www.leeslezerleestmeertaligheid.cubiss.nl/lees-lezer-leest-meertaligheid/effectiever-communiceren-door-meertaligheid>

<https://virtulapp.eu/toolkit/didactical-videos/>

<https://vormingscentrum.hivset.be/nieuws/ouderbetrokkenheid-een-traject-in-10-sleutels-Rb41dB>

C. Apps

1. Algemeen

<http://www.speakaboo.io/> *Bij meertalige kinderen is het vaak moeilijk om te achterhalen of je te maken hebt met een taalontwikkelingsstoornis of met een blootstellingsachterstand. Als een meertalig kind het moeilijk heeft met bepaalde klanken in het Nederlands, moet je uitzoeken of dat ook in de moedertaal zo is. De app kan helpen als gratis hulpmiddel voor het testen van de spraakontwikkeling in de moedertaal.*

2. Brede School

3. Instrument voor zelfevaluatie

4. KANs

5. Opvoedingsondersteuning

<https://play.google.com/store/apps/details?id=be.pxl.kindentaal&hl=nl&pli=1> *Leer samen met je peuter Nederlandse woordjes op een speelse manier via de app: 'Parole' van Kind en Taal. De belangrijkste woordjes per thema, een heldere prent en ingesproken in het Nederlands. Verzamel samen sterretjes door alle woordjes in te oefenen. Deze app wil de ouder samen met het kind, stimuleren de meest belangrijke Nederlandse woordjes correct te leren.*

Talen: De app is beschikbaar in 14 Europese talen en kan in de les worden gespeeld.

Leeftijd: 4+

6. Ouderbetrokkenheid

<https://virtulapp.eu/game/>

In deze app maken leerlingen kennis met meertaligheid in een Augmented Reality game. Hoofdfiguur BabelAR is gevallen en is zijn taalgeheugen kwijtgeraakt. Hij sprak alle talen van de wereld en nu helemaal niets meer. Doordat de leerlingen hem helpen met zoeken krijgt hij zijn taalgeheugen weer terug. Voor leerlingen en leuke en uitdagende manier om met verschillende talen in aanraking te komen. Of dat nu Turks, Russisch of Nederlands is.

Talen: De app is beschikbaar in 14 Europese talen en kan in de les worden gespeeld.

Leeftijd: 7 tot 12 jaar